

DAVLATNING IQTISODIY XAVFSIZLIGIDA TASHQI IQTISODIY ALOQALARNING O'RNI.

Odinaqulova Hilola Akmal qizi

*Iqtisodiyot va axborot texnologiyalar fakulteti, Iqtisodiyot (tarmoq va
sohalar bo'yicha) magistratura mutaxassisligi
2-bosqich talabasi*

T.A.Mamadjanova

Ilmiy raxbar: i.f.f.d, dotsent

Annotatsiya: Mazkur maqolada davlatning iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda tashqi iqtisodiy aloqalarning o'rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Tashqi iqtisodiy aloqalar global iqtisodiy jarayonlarga integratsiyalashuvni kuchaytirib, davlatning iqtisodiy o'sishi, resurslar samaradorligi va texnologik rivojlanishiga yordam beradi. Shu bilan birga, bu aloqalar iqtisodiy xavfsizlikka nisbatan salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin bo'lgan xavf-xatarlarni ham keltirib chiqaradi. Maqolada tashqi savdo, investitsiyalar, xalqaro moliyaviy hamkorlik kabi tashqi iqtisodiy aloqalarning asosiy yo'nalishlari tahlil qilinib, ularning davlat iqtisodiy xavfsizligi bilan uzviy bog'liqligi yoritiladi. Xususan, iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, resurslardan oqilona foydalanish va milliy manfaatlarni himoya qilish nuqtayi nazaridan tashqi iqtisodiy aloqalarni boshqarishning strategik yo'nalishlari ko'rib chiqiladi.

Ushbu tadqiqot davlatlar uchun tashqi iqtisodiy aloqalarni rivojlantirish jarayonida iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlash bo'yicha amaliy tavsiyalarni ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: Tashqi iqtisodiy aloqalar, iqtisodiy xavfsizlik, tashqi savdo, investitsiyalar, globalizatsiya, iqtisodiy barqarorlik, milliy manfaatlar, xalqaro moliyaviy hamkorlik, iqtisodiy integratsiya, resurslardan samarali foydalanish.

Davlatning iqtisodiy xavfsizligida tashqi iqtisodiy aloqalarning o'rni

Tashqi iqtisodiy aloqalar davlatning iqtisodiy rivojlanishi va barqarorligida muhim o'rin tutadi. Ular global iqtisodiy tizimga integratsiyalashuvni ta'minlab, xalqaro bozorlar bilan o'zaro bog'liqlikni kuchaytiradi. Shu bilan birga, davlatning iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda tashqi iqtisodiy aloqalar ikki qirrali jarayon hisoblanadi. Quyida ushbu mavzuga oid asosiy yo'nalishlar tahlil qilinadi:

Tashqi iqtisodiy aloqalarning ahamiyati

Tashqi iqtisodiy aloqalar quyidagi yo'nalishlarda davlat iqtisodiyotiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi:

- Eksport va import: Tashqi savdo orqali davlatlar o'zlariga kerakli mahsulot va xizmatlarni oladi hamda ortiqcha mahsulotni eksport qilish orqali daromad manbalarini oshiradi.
- Investitsiyalar: Xorijiy investitsiyalar iqtisodiy rivojlanishning muhim manbai bo'lib, yangi texnologiyalarni jalb qilish va yangi ish o'rinlari yaratishga yordam beradi.
- Texnologiya transferi: Xalqaro iqtisodiy hamkorlik rivojlangan davlatlardan ilg'or texnologiyalarni o'zlashtirish imkonini beradi.
- Xalqaro moliyaviy hamkorlik: Tashqi iqtisodiy aloqalar orqali davlat xalqaro moliyaviy institutlar bilan aloqalarni rivojlantirib, kreditlar va grantlardan foydalanish imkoniga ega bo'ladi.

Tashqi iqtisodiy aloqalarning xavf-xatarlari. Tashqi iqtisodiy aloqalar iqtisodiy xavfsizlikka ta'sir qiluvchi qator xavf-xatarlarga ega:

- Tashqi qarzdorlikning oshishi: Xalqaro moliyaviy yordamga haddan tashqari bog'liq bo'lish davlatning iqtisodiy mustaqilligini zaiflashtirishi mumkin.

- Resurslarga qaramlik: Xomashyo eksportiga bog'liq iqtisodiyot global bozorlar o'zgarishiga sezgir bo'lib qoladi.

- Importga qaramlik: Ichki ishlab chiqarishni rivojlantirishga e'tibor qaratilmasa, importning ortishi milliy iqtisodiyotni zaiflashtiradi.

- Texnologik asoratlar: Texnologik transferda faqat tayyor mahsulotlarni qabul qilish davlatni texnologik jihatdan qoloq holatga olib kelishi mumkin.

Davlat iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda strategik yondashuvlar

Iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlash uchun quyidagi choralar ko'rilishi zarur:

- Diversifikatsiya: Tashqi iqtisodiy aloqalarni diversifikatsiya qilish, ya'ni bir mamlakat yoki bir sohaga haddan tashqari bog'liq bo'lmaslik zarur.

- Milliy manfaatlarni himoya qilish: Strategik sohalarda xorijiy investitsiyalarni tartibga solish orqali milliy iqtisodiyotni himoya qilish.

- Ichki ishlab chiqarishni rivojlantirish: Importning o'rnini bosuvchi mahsulotlarni ishlab chiqarish va ichki bozordagi ehtiyojlarni qondirishga e'tibor qaratish.

- Xalqaro aloqalarni muvozanatlash: Xalqaro iqtisodiy hamkorlikni muvozanatli tarzda rivojlantirish, geosiyosiy xavf-xatarlardan qochish.

Davlatning iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda tashqi iqtisodiy aloqalarni samarali boshqarish quyidagi qo'shimcha omillarni ham o'z ichiga oladi:

Regional va xalqaro integratsiya. Regional hamkorlik: Davlatlar o'z mintaqalaridagi iqtisodiy ittifoqlar va integratsiya jarayonlariga faol qatnashib, o'zaro manfaatli shart-sharoitlar yaratadi. Masalan, mintaqaviy erkin savdo zonalarini iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi.

Global hamkorlik: Jahon savdo tashkiloti (JST) kabi xalqaro institutlarga a'zo bo'lish orqali davlatlar global iqtisodiy tizimning faol ishtirokchisiga aylanadi, bu esa tashqi bozorlarda barqarorlikni ta'minlaydi.

Iqtisodiy diplomatiya. Tashqi iqtisodiy aloqalarni rivojlantirishda iqtisodiy diplomatiya muhim o'rin tutadi. Xalqaro savdo bitimlarini imzolash, xorijiy investitsiyalarni jalb qilish va eksport imkoniyatlarini kengaytirish bo'yicha davlatning strategik harakatlari iqtisodiy xavfsizlikni kuchaytiradi. Shuningdek, xalqaro bozorlarda milliy manfaatlarni himoya qilish uchun iqtisodiy manfaatlar siyosatini ilgari surish zarur.

Resurslardan samarali foydalanish. Davlat o'z tabiiy va inson resurslarini maksimal darajada samarali boshqarishi lozim. Tashqi iqtisodiy aloqalar doirasida resurslarni eksport qilishda ularning qiymat zanjiri yuqori bo'lgan mahsulotga aylantirilishi milliy iqtisodiyotga ko'proq foyda keltiradi. Bu esa xomashyo eksportiga qaramlikni kamaytiradi va milliy iqtisodiyotni texnologik jihatdan rivojlantirishga imkon beradi.

Iqtisodiy xavfsizlik indikatorlarini monitoring qilish. Davlat iqtisodiy xavfsizligini ta'minlash uchun tashqi iqtisodiy aloqalarning holatini kuzatish va tahlil qilish zarur. Asosiy indikatorlarga quyidagilar kiradi:

- Eksport va import balansining holati.
- Xorijiy investitsiyalarning tarmoq bo'yicha taqsimlanishi.
- Tashqi qarzdorlik darajasi va uni qaytarish imkoniyati.
- Global iqtisodiy xatarlarning milliy iqtisodiyotga ta'siri.

Xulosa

Tashqi iqtisodiy aloqalar davlatning iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda katta salohiyatga ega bo'lsa-da, ular muvozanatli boshqarilmasa, salbiy oqibatlarga olib kelishi mumkin. Shuning uchun davlat o'z tashqi iqtisodiy strategiyasini uzoq muddatli rivo

Tashqi iqtisodiy aloqalar davlat iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda strategik ahamiyatga ega. Biroq, ushbu aloqalarni boshqarishda iqtisodiy xavf-xatarlarni oldindan hisobga olib, ularni samarali boshqarish zarur. Diversifikatsiyalashgan va muvozanatli tashqi iqtisodiy siyosat davlatning mustaqilligini mustahkamlaydi, iqtisodiy o'sishini tezlashtiradi hamda xalqaro maydonda uning mavqeini oshiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. O'zbekiston Respublikasining "Tashqi iqtisodiy faoliyat to'g'risida"gi qonuni. T., 2000-yil.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 24 noyabrdagi "O'zbekiston Respublikasi Davlat bojxona xizmati organlari faoliyati samaradorligini oshirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi 2018-yil 24 noyabrdagi PF-5582-son Farmoni.

